תורה אור

דברים ו °אשר אנכי מצוך היום על לבבך מכאן אתה למד שכל הפרשה כולה צריכה כוונה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר"ע איכא דמתני לה אהא דתניא *הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו ר' אחא משום ר' יהודה אומר כיון שכוון לבו בפרק ראשון שוב אינו צריך אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה תניא אידך והיו שלא יקרא למפרע על לבבך ר' זוטרא אומר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר בם הכא נמי הא כתיב ודברת בם ה"ק עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך קריאה בלא כוונה ומאי שנא עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא מבעי ליה לכדרבי יצחק *דאמר °ושמתם שם יא את דברי אלה צריכה שתהא שימה כנגד הלב: אמר מר ר' יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה משום דכתיב על לבבכם הכא נמי הא כתיב על לבבך ה"ק עד כאן מצות קריאה וכוונה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה ומ"ש עד כאן מצות קריאה וכוונה דכתיב על לבבך ודברת בם התם נמי הא כתיב על לבבכם לדבר בם ההוא בדברי תורה כתיב וה"ק רחמנא אגמירו בנייכו תורה כי היכי דליגרסו בהו: ת"ר °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אעד כאן צריכה כוונת הלב דברי ר"מ שם ו אמר רבא הלכה כר"מ תניא סומכוס אומר בכל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר רב אחא בר יעקב ובדל"ת אמר רב אשי גובלבד שלא יחטוף בחי"ת ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' [חייא בר אבא] חזייה דהוה מאריך טובא א"ל דכיון דאמליכתיה למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת: אמר רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה על לבבך בעמידה על לבבך סלקא דעתך אלא אימא העד על לבבך בעמידה מכאן ואילך לא ורבי יוחנן אמר כל הפרשה כולה בעמידה ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' אחא שאמר משום ר' יהודה: ת"ר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד °וזו ק"ש של ר' יהודה הנשיא א"ל רב לר' חייא לא חזינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים אמר ליה *בר פחתי *זבשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים חוזר וגומרה או אינו חוזר וגומרה בר קפרא אומר אינו חוזר וגומרה רבי שמעון ברבי אומר חוזר וגומרה א"ל בר קפרא לר"ש ברבי בשלמא לדידי דאמינא אינו חוזר וגומרה היינו דמהדר רבי אשמעתא דאית בה יציאת מצרים אלא לדידך דאמרת חוזר וגומרה למה ליה לאהדורי כדי להזכיר יציאת מצרים בזמנה אמר ר' אילא בריה דרב שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ונאנס בשינה יצא אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה בפסוקא קמא צערן טפי לא תצערן אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך היכי הוה עביד אמר ליה בפסוקא קמא הוה קא מצער נפשיה טפי לא הוה מצער נפשיה אמר *רב יוסף חפרקדן לא יקרא קריאת שמע מקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא שפיר דמי והא רבי יהושע בן לוי *לייט אמאן דגני אפרקיד אמרי מיגנא כי מצלי שפיר דמי מקרא אע"ג דמצלי נמי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי שאני ר' יוחנן דבעל בשר הוה: בפרקים שואל וכו': משיב מחמת מאי אילימא מפני הכבוד השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב משיב מחמת מאי אילימא מפני היראה השתא משאל שאיל אהדורי מבעיא אלא מפני הכבוד היינו דר"י דתנן ר"י אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם חסורי מחסרא והכי קתני בפרקים שואל מפני הכבוד ואין צריך לומר שהוא משיב ובאמצע שואל מפני היראה ואין צריך לומר שהוא משיב דברי ר"מ רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד

יבפרקים

איכא דמתני לה. להא דרבה בב"ח: בפרק ראשון. כל פרשת שמע: ע"כ מצות כוונה כו'. כולה מפרש לה ואזיל: (א) א"ר יאשיה עד כאן. פרק ראשון: מצות כוונה כו'. קס"ד דכוונה בלא קריאה: מכאן ואילך. פרשת והיה אם שמוע: שתהא שימה כנגד הלב. דהא ושמתם דכתיב לאו בקריאה וכוונה איירי אלא בשימת תפילין של יד שיהא שם אותה על גובה של יד כנגד הלב על קיבורת הזרוע ברדו"ן: ה"ג ההוא בדברי תורה כתיב. כדמוכח קרא ולמדתם אותם את בניכם וגו': עד כאן. פסוק ראשון לבדו: ובדל"ת. ולא בחי"ת דכל כמה דאמר אח בלא דל"ת לא משתמע מידי ומה בלע בהארכתו אבל בדל"ת יאריך עד כשיעור שיעשנו בלבו יחיד בשמים ובארץ ולארבע רוחותיה כדמפרש לקמן: ובלבד שלא יחטוף בחי"ת. בשביל אריכות הדל"ת לא ימהר בקריאתה שלא יקראנה בחטף[א] בלא פתח ואין זה כלום: דאמליכתיה למעלה וכו'. שהארכת שיעור שתחשוב בלבך ה' אחד בשמים ובארץ וד' רוחותיה: בעמידה. אפי' לב"ה דאמרי [לעיל יא.] עוסקין במלאכתן וקורין ומהלכין וקורין מודים הם שצריך לעמוד במקום אחד עד המקרא הזה לפי שעד כאן מצות כוונה: לא חזינא דמקבל עליה מלכות שמים. שהיה שונה לתלמידיו מקודם זמן ק"ש וכשהגיע הזמן לא ראיתיו מפסיק: חוזר וגומרה. לאחר שעמדו התלמידים: דקא מהדר. לשנות לתלמידים בכל יום שמעתא דאית בה יציאת מצרים במקום פרשת ציצית ואמת ויציב: בזמנה. בזמן ק"ש: בפסוקא קמא צערן. אם ראיתני מנמנם צערני עד שאנער יפה בפסוק ראשון: פרקדן. שוכב על גבו ופניו למעלה: לייט אמאן דגני אפרקיד. שמא יתקשה אברו בתוך שנתו ונראה לרבים והוא דרך גנאי: מיגנא. לישן: כי מצלי שפיר דמי. כשהוא מוטה על צדו מעט שפיר דמי אבל מקרי ק"ש אפילו מצלי נמי אסור שמקבל עליו מלכות שמים דרך שררה וגאוה: לכל אדם. אפילו אינו נכבד: חסורי מחסרא. דהוה ליה למתני בתרוייהו אין צריך לומר ותו ליכא למקשי מידי:

אחי

אשר אנכי מצוך. דאי כדקא אמרת הוה ליה למכתב אשר צויתיך דמצוך משמע אפילו מכאן ואילך ומ"מ אצטריך הא דאי לאו הכי הוה אמינא דאף פרשה שנייה בכלל: **אמר** רבא הלכה כרבי מאיר. והכי הלכתא דקיי"ל כרבא דהוא בתרא: **על** לבבך בעמידה. בירושלמי מפרש לאו דאי היה יושב עומד אלא דאם היה מהלך עומד אע"ג דב"ה אמרי כל אדם קורא כדרכו מ"מ מצוה מן המובחר לעמוד כשהוא מהלך לפי שאינו מיושב כל כך ואינו יכול לכוין כשהוא מהלך כאשר היה עומד וכן הלכה דמהלך בדרך מצוה לעמוד בפסוק א' ובעינן כונה בפסוק ראשון לבד וכן איתא בתנחומא* רב יהודה בשם שמואל אמר אסור לקבל עליו עול מלכות שמים כשהוא מהלך אלא יעמוד ויקרא וכשיגיע לואהבת ילך לדרכו: **שואל** מפני היראה וכו'. ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דאמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד א"כ נראה שמותר לענות קדיש וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה אבל באמצע י"ח אסור °דמשמע (ב) לקמן בפ' אין עומדין (ד' לא.) *דבין גאולה לתפלה אין לענות וכ"ש בתפלה עצמה ומי שמתפלל לבדו וש"ץ מגיע למודים ישחה למודים אבל לא יאמר מודים *ודוקא שהיה באמצע הברכה אבל בסוף הברכה לא דנראה ככורע בשביל הברכה ואמרינן (לקמן ד' לד.) דאין לכרוע בכל ברכות אלא באותן שתקנו חכמים ור"ת היה רגיל שהיה ממתין בעושה פלא כדי לענות קדיש וקדושה עם הצבור והי' סובר אפי' שהה כדי לגמור את הכל אינו חוזר לראש:

ימים

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות ק"ש ה"א סמג עשין יח טור ש"ע או"ח סימן ס סעיף ה ובסימן סג סעיף ד:

ח ב ג ד מיי' שם הלכה ט סמג שם טור וש"ע או"ח סי' סא סעיף ו ח:

ט ה מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן סג סעיף ג:

י ו טור וש"ע או"ח סימן סא סעיף ה:

יא ז מיי' שם סמג שם טוש"ע או"ח סי' סג סעיף ה:

יב ח מיי' שם הלכה ב טוש"ע (או"ח) שם ס"א:

ריש פרשת לך

ר"ל ממאי דאמרי' התם א"א דבר לאחר אמת ויציב ובגירסת הרי"ף ורא"ש ע"ש כ"ה בחלופי גרסאו' והוא דחוק ולענ"ד צ"ל דמשמע לעיל ט: [ועי' תוס' לקמן כא: ד"ה עד]

◆

רב נסים גאון

ההוא מיבעי לי לכדר' יצחק דאמר ר' יצחק צריכה שתהא שימה כנגד הלב. אתפילין של יד קאי ועיקרה במס' דמנחות (דף לז) בפר' הקומץ את המנחה: שאני ר' יוחנן דבעל בשר הוה. איתיה לפירושיה בבבא מציעא בפ' השוכר את הפועלין (דף פד) אמר (רבא) [רב פפא] אבריה דר' יוחנן בת ה' קבין ואמרי לה בת ג' קבין:

[פי' בן גדולים עיין שבת נ: כט. נזיר נט. וברש"י שם]

◆

גליון הש"ס

גמ' זו ק"ש של ריה"נ. עי' ברש"י בפרקין יח. ד"ה מתני' האומנין: תוס' ד"ה שואל כו' דמשמע כו'. ע' תשובת באר שבע סימן י:

מסורת הש"ס

תוספתא פ"ב

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ובלבד כו' בחטף (בלא) תז"מ:

ספרי פרשת ואתחנן [מנחות לז:]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד כאן וכו' ואזיל הס"ד ואח"כ מ"ה עד כאן ותיבת א"ר יאשיה נמחק: (ב) תוס' ד"ה שואל מפני היראה וכו' באמצע י"ח אסור דמשמע. נ"ב וכן משמע בפ' מי שמתו דף כ"א ע"ב:

[בלא יכלו פיניו כשהוא מסכין ומתנמנם ערוך בערך בר פחתי ועי"ש עוד פי' אחרים]

נדה דף יד.

[תיבת לייט לקמן יז. קדושין לג: וכס נסמן]